

نامه‌های شهریاران و دلیران ایران

بقلم آقای ملک الشعراء بهار

- ۲ -

۶ - **گاووه** ، این اسم را مورخین عرب : کابی ، کاوی ، هم ضبط کرده‌اند و بایستی تناسبی بین کاوی و کاوه و گاو وجود باشد و تلفظ گاووه یا گابی یا گاوی نیز با کاف فارسی اصح است . چه کاوه بکاف ریشه درستی در زبان فارسی ندارد ، بعلاوه در آزمان که گاووه پیدا شده است ، می‌بینیم که فریدون از خاندانی است که همه آنها متصف بوصف گاو دازی میباشند ، چنانکه در (فریدون) گفته خواهد شد . و گرز فریدون هم گاو بیکر است ، سردار ملی هم گاوی نام دارد ، و بیرق او هم گاوایان درفش نامیده میشود .

این ارتباطها را از ظواهر داستانه‌ها نمیتوان بهم پیوست ولی در مناسبت بین آنان جای شکی نیست و اساتید ماهم گاووه را بکاف فارسی تلفظ میکرده‌اند .

۷ - **یوزاسف** : صحیح آن (بوداسف) باذال مهمله است ، واصل واقبی آن (بودا) پیمبر هندی و مؤسس یکی از بزرگترین شعب تناسخ و بت پرستی و تصوف است ، نام اصلی او (سدهان تا) و لقب او (سکیامونی) با او مجهول بمعنی (علم نفس خویش) و لقب دیگرش (بنا) بضم اول و تشدید ثانی و یا (بد) بسکون ثانی بمعنی (عقل کل - حکیم مطلق) است ، مجسمه این (بد) و یا (بت) بحال ایستاده و یکدست وی در حالت اشاره کنایه است از (بدا) که مردم را تعلیم میدهد ، و «بداستوا» نام بدای نشسته است .

گویند برای تکمیل تعالیم بشر چهل و هشت (بدا) بایستی پیدا آید و بدای معروف چهل و هفتمین بدایان بوده و بدای چهل و هشتم (بداستوا) است ، یعنی بدای نشسته بچهار زانو، اشاره به بودائی که در حال مکاشفه است و عقل کل در وی حاصل کرده است .

این بودا که سکیامونی و یا بقول ابوریحان بیرونی در مافی‌الهند (شاکمونی) یا بقول ابن ندیم (شمی) باشد مردی بوده است از خانواده بزرگ در سند و پندرش تمام ریاست داشته و بودا بدعوت برخاسته و دعوت خود را تا طخارستان و خراسان و کاشغر و بت و مغولستان و دشت سیبری و چین منبسط ساخته است ، جاهای مختلف بوده است که مجسمه (بودا) یعنی (بت) را پرستش عام مینموده اند ، یکی ملتان دیگر بامیان سه دیگر بلخ که (نواوها را) یعنی بتکدّانو در آنجا بوده و تا عهد

اسلام نیز برقرار بود - دوت بلند که ازسی گز متجاوزند در کوه پابه بامیان هنوز موجود است که آنها را (خنگ بت) یعنی بت سید و (سرخ بت) می گفته اند و گویند مجسمه بودا وزوجه اوست . و برخی (بل) و (ود) یا (بل) و (یعوق) را هم آنها دانسته اند .

داستان یوزاسف و بلوهر که مجلسی ترجمه کرده است و داستان پرفایده ایست، منسوب بهمین بودا است . در تواریخ ما از بودا بتفصیلی جامع ذکر نشده ، طبری در ضمن پادشاهی طهمورت گوید : بوداسب (بوداسف) (بودا ساف . ن . ل .) ظهرفی اول سنة من ملکه ودعا الی ملة الصابین (طبری، چاپ لیدن، ص ۱۷۶، ج ۱) . ابن الندیم هم در الفهرست شرح مفصلي در مورد صابئین و شمنی های خراسان ذکر کرده است که در حقیقت بازهمین بوذائیان باشند - خلاصه لغات :

بوداسف - یوزاسف - بودا - بوزا - بدا - بد - ود - بت - شا کبامونی - شامونی - شمنی - شمن (که در ادبیات ما بمعنی بت پرست استعمال شده) همه یکی است چنانکه بالاتر شرح داده شد .

ابوریحان نیز بود اسف را نبی میدانند و چنین مینویسد : « بوداسف یکسال پس از ملك طهمورت بارض هند ظاهر شد و بفارسی کتاب آورد و مردم را به مات صابئین خواند و خلقی کثیر بدو گرویدند و ملوک پیشدادیان و بعض کیانیان که در بلخ وطن داشتند ماه و آفتاب و بعض از کواکب و کلیات عناصر را تعظیم و تقدیس مینمودند تا وقت ظهور زرادشت که سی سال از پادشاهی بشتاسب گذشته بود . . . . »

باز گوید : « بزعم برخی بوداسف هرمس است ، و برخی برانند که حرانیه صابئین اند و حرانیه در کتب به حنفاء و وثیه معروف میباشد و صابئین بقیه اسباط اند که در عهد کوروش و ارتخشست هنگام مراجعت به بیت المقدس در بابل مقیم شدند و به کیش بخت النصر در آمدند و دینی بین مجوس و بهود بر گزیدند . . . . »

باز گوید : « پیش از ظهور شرایع و دعوت بوداسف مردم شمنی بودند و در طرف شرقی ارض سکنی داشتند و بت پرستیدند و بقایای آن مردم هم امروز در هندوچین و تغرغز موجود اند و مردم خراسان آنان را شمنان گویند و آثار و بهارات و فرخارات آنها در ثور خراسان متصل بهند باقی است و آنها به قدیم بودن دهر و تناسخ ارواح و پرتاب شدن فلک در یک خلاء بیکران قائل اند و گویند از آن رو فلک را حرکت دوری است که در فضائی خالی سرگردان و فرو افتاده است و هر چیز مدور که از جائی در افتد ناچار بدور خود میگردد . و بعضی از آن قوم بحدوث عالم قائل است و گوید ملت عالم هزار هزار سال است و بیچاره قسم مقسوم . . . الی آخر » (آثار الباقیه ص ۲۰۶)

باز در صفحه ۲۰۷ بتقل از شاپورقان مانی چنین گوید : « حکمت و اعمال آنهاست که همیشه پیمبران خدای هنگام می آورند ، در قرنی بست پیمبر (بد) به بلاد هندوستان ، و در قرنی دیگر بدست زرادشت بزمن پارس و در

قرنی دیگر بدست عیسی بارض مغرب ، و پس از آن این وحی و این نبوت در این قرن اخیر بدست من مانی رسول الله الحق بزمین بابل فرود آمده است . . . » در مجموع نوشته های ابوریحان امتزاج عجیبی از نام و نشان بودا بدست می آید ، جائی اورا یمبر صابئین ، و جائی یمبری هندی و آاهی صاحب کتایی پارسی ، جائی پیشوای حرانیه و غیره مینویسد . و حال آنکه بودا و یا بقول ایرانیان بوداسپ همان است که شمنان اتباع او و کیش شمنی یا شامانی و قول به قدم دهر و تناسخ ارواح و تقسیم عالم بچهار قسمت و غیره کیش اوست و شکی نیست که در قرن پنجم میلادی و چندی پس از آن قسمت بزرگی از ایران و تمام مشرق باین دین سرطاعت فرود آورده و غریب نیست که بقول برخی این بودا تا جزیره العرب و مکه و یمن رفته و قسمتی از صائبیه یا حرانیان (حرانیان بقول دیگر) و حنفا از پیروان او بشمار میرفته اند و تا اواخر ساسانیان و قرون اولیه اسلام هم دیده میشود که شمنان در خراسان قوتی بسزاداشته و بعد از آنها مانویان و در درجه اخیر زردشتیان قرار داشته اند .

سکه ای از پادشاهان ساسانی نژاد خراسان یافت شده است که در آن علامت کیش بودا و طریقه مانی و آئین زرتشت هر سه بمناسبت وجود هر سه ملت در آنیم خراسان بدست آمده و از گردۀ آن سکه غلبه و قوت کیش بودا را در سراسر خاک خراسان در عصر ساسانیان میتوان بتحقیق دانست .

بهار ها یعنی بتکلمه های بودائی در بلخ موسوم (نوبهار) و در بامیان (بیت الاصنام) و در مولتان تازهور اسلام و دیری پس از آن نیز دایر بوده است . بت پرستان از سرزمین چین و ختا هر ساله بزیارت و عبادت رهسپار خراسان میشده اند و هم اکنون دخمه ها و پارلیف های بامیان واقم در افغانستان از آن عصور حکایت میکنند .

مردم غور تا قرن چهارم هجری بکیش بودائی باقی بوده اند و بدست عزونیان بکیش اسلام در آمده اند .

زندبیل ها پادشاهان زایل و سند که در کتب تاریخ اشتبهاً آنانرا (زنبیل) و در برخی نسخ فارسی کهنه (زنتبیل — زنبیل — زندبیل) ضبط کرده اند (برای تفصیل رجوع شود بنسخه تاریخ طبری ترجمه بلعمی تصحیح نویسنده موجود در وزارت معارف) که آخرین آنها در قرن سوم هجری بدست یعقوب لیث دفار کشته شد ، هم از ایران بودائی و از بقایای ساسله هندوسکائی بوده اند که از سیستان تا حدود پنجاب رانالک شده و اکنون طایفه (سکه) که بهسبک و سیخ معروف اند و در پنجاب سکونت دارند از بقایای همان طوایف اند که بعدها کیش قدیم رارها کرده اند .

مردم کافرستان یکی از ایالات جنوب شرقی طخارستان (افغانستان کنونی) تا اواخر قرن سیزدهم هجری بکیش بت پرستی باقی بودند و بدست امیر عبدالرحمن خان اسلام آوردند و آن قطعه به (نورستان) موسوم گردید .